

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
  2. All questions have internal choice.
  3. Draw neat diagrams wherever necessary.
  4. Use of simple calculator is permitted.
  5. Figures to the right indicate full marks.

1. A. **Select the best answer from the given options and rewrite the statement. (Any Ten)** 10
- i. Perfectly competitive firms face _____ demand curves.
    - a. horizontal
    - b. positively sloped
    - c. vertical
    - d. negatively sloped
  - ii. The firm will choose to shut down when _____.
    - a. revenues no longer cover variable costs
    - b. losses are larger than fixed costs
    - c. both a and b
    - d. neither a nor b
  - iii. Economists call a market that has only one producer: _____.
    - a. perfect competition
    - b. monopoly
    - c. monopolistic competition
    - d. oligopoly
  - iv. Group equilibrium in monopolistic competition assumes _____.
    - a. uniformity
    - b. symmetry
    - c. both a and b
    - d. none of the above
  - v. Oligopoly is a form of market in which there exists _____.
    - a. a single firm
    - b. two firms
    - c. few firms
    - d. many firms
  - vi. Paul Sweezy's model has a _____ demand curve.
    - a. vertical
    - b. horizontal
    - c. diagonal
    - d. kinked
  - vii. Mark-up pricing is _____ for a firm trying to enter a market.
    - a. not suitable
    - b. suitable
    - c. appropriate
    - d. eligible
  - viii. Under marginal cost pricing _____.
    - a. $P = MC$
    - b. $P = MR$
    - c. $P = AC$
    - d. all of the above
  - ix. Price discrimination is used in the case of _____.
    - a. bus tickets
    - b. electricity charges
    - c. sports events
    - d. all of the above

- x. Investment to replace obsolete equipment is generally done for _____
  - a. expansion of production capacity
  - b. expansion into new markets
  - c. diversification into new production lines
  - d. none of the above
- xi. Payback period method is more suitable to _____
  - a. the short run
  - b. the long run
  - c. both a and b
  - d. neither a nor b
- xii. A project is profitable if the IRR is _____
  - a. greater than the market rate of interest
  - b. less than the market rate of interest
  - c. equal to the market rate of interest
  - d. all of the above

1. B. **State whether the following statement are True or False (Any Ten).**

10

- i. The necessary condition for profit maximization is that MC is equal to MR.
- ii. The equilibrium price of the monopolist is always higher than that of the firm in perfect competition.
- iii. The monopoly firm is a price maker.
- iv. The demand curve for a firm in monopolistic competition is vertical.
- v. An oligopoly market has only one seller.
- vi. Cartels control price and supply of products.
- vii. Companies use transfer pricing to avoid taxes.
- viii. Full cost pricing provides a guaranteed profit.
- ix. Multiple product pricing is based on product relationships.
- x. When NPV is positive the project is rejected.
- xi. Payback period method favours projects with quick recovery.
- xii. The IRR method rejects a project if the market rate of interest is greater than the IRR.

2. Attempt A and B or C and D

- A. Describe the characteristic features of perfect competition. 08
- B. Explain equilibrium of a monopoly firm earning supernormal profit in the short run. 07

OR

- C. Explain the equilibrium of the firm and industry in the long run under perfect competition. 08
- D. Read the paragraph below and answer the following questions. 07

More than 90% of personal computer users in the world use the Windows Operating System. This is ensured by barriers to entry such as heavy advertising and frequent introduction of new variants of the software. There are no other close substitutes of the Windows Operating System.

- i) Name the market structure being described in the paragraph above.
- ii) Describe the characteristic features of the market identified by you in question(i)

3. Attempt A and B or C and D

- A. Discuss selling costs as a feature of monopolistic competition. 08
- B. Using a diagram explain why prices are rigid in oligopoly. 07

OR

- C. Analyze equilibrium of a firm in monopolistic competition in the short run. 08
 D. Read the paragraph below and answer the following questions. 07

In Mumberg there are few sellers who are dominant firms in the electronics market. The remaining sellers make their decisions on the basis of decisions taken by the dominant sellers in the market. This results in rivalry and the firm which is successful is the one that can predict the rival's reaction to its own action. For analysis of the market situation the firm may use game theory.

- i) Name the market structure being described in the paragraph above.
 ii) Describe the characteristic features of the market identified by you in question (i).

4. Attempt A and B or C and D

- A. Describe the conditions under which price discrimination is possible. 08
 B. Write a note on marginal cost pricing. 07

OR

- C. Explain the multiple product pricing method. 08
 D. i) Examine the merits and demerits of the full-cost pricing method. 07
 ii) Assuming a desired mark-up of 14%, if average variable cost is Rs. 65 and average fixed cost is Rs.25, calculate the full cost price of product Z of firm Zip Zap Zoom.

5. Attempt A and B or C and D

- A. What is capital budgeting? Explain its importance. 08
 B. Write a note on the Net Present Value method. 07

OR

- C. Explain the IRR method. 08
 D. In the following table are four projects with their initial investments and their annual cash inflows. Calculate the payback period for each project and rank the projects. 07

Project	Initial Investment	Annual Cash Flow
A	30,000	7,500
B	20,000	4,000
C	15,000	7,500
D	10,000	10,000

6. Attempt A and B OR Write short notes on any four.

- A. Explain the equilibrium of firms in the short run in perfect competition under conditions of differential cost. 10
 B. Debate the role of advertising. 10

OR

6. Write short notes. (Any Four) 20

- i) Sources of monopoly power
 ii) Excess capacity
 iii) Distinction between monopolistic competition and perfect competition
 iv) Degrees of price discrimination
 v) Transfer pricing
 vi) Steps in capital budgeting

- सूचना: १. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 २. सर्व प्रश्नांना अंतर्गत पर्याय आहेत.
 ३. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 ४. साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 ५. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. अ. दिलेल्या पर्यायामधून योग्य उत्तराची निवड करून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा)

१०

१. पूर्ण स्पर्धात्मक उद्योगसंस्थेचा मागणी वक्र _____ असतो.
  - अ) क्षितीज समांतर
  - ब) धनात्मक उताराचा
  - क) उभा
  - ड) ऋणात्मक उताराचा
२. उद्योगसंस्था बंद करण्याचा निर्णय अशावेळी घेतला जातो जेव्हा _____.
  - अ) महसुलातून बदलता खर्च भरून निघत नाही
  - ब) स्थिर खर्चा पेक्षा तोटा अधिक असतो.
  - क) दोन्ही अ आणि ब
  - ड) अ अथवा ब दोन्ही नाही
३. बाजारात जेव्हा एकच उत्पादक असतो तेव्हा अर्थशास्त्रज्ञ त्याला असे संबोधतात _____.
  - अ) पूर्ण स्पर्धा
  - ब) मक्तेदारी
  - क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा
  - ड) अल्पाधिकार
४. मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील समुह संतुलनामध्ये _____ गृहीत धरले जाते.
  - अ) एकरूपता
  - ब) प्रमाणबद्धता
  - क) दोन्ही अ आणि ब
  - ड) वरीलपैकी नाही
५. अल्पाधिकार हा असा बाजाराचा प्रकार आहे. ज्यामध्ये _____ अस्तित्वात असते.
  - अ) एकच उद्योग संस्था
  - ब) दोन उद्योग संस्था
  - क) अल्प उद्योगसंस्था
  - ड) अनेक उद्योगसंस्था
६. पॉल स्विझीच्या प्रतिमानात मागणी वक्र _____ असतो.
  - अ) उभा
  - ब) क्षितीज समांतर
  - क) कर्ण रेषा
  - ड) बाकदार
७. बाजारात प्रवेश करून पाहणाऱ्या उद्योगसंस्थेला पूर्ण खर्च किंमत निर्धारण _____.
  - अ) योग्य नसते
  - ब) योग्य असते
  - क) साजेसे असते
  - ड) पात्र असते
८. सीमांत खर्च निर्धारणमध्ये
  - अ) $P = MC$
  - ब) $P = MR$
  - क) $P = AC$
  - ड) वरील सर्व
९. याबाबतीत मुल्याविभेदाचा उपयोग केला जातो.
  - अ) बसची तिकिटे
  - ब) विद्युत आकारणी
  - क) खेळांचे कार्यक्रम
  - ड) वरील सर्व

१०. कालबाह्य साधनाच्या बदलीकारिता केली जाणारी गुंतवणूक सामान्यपणे याकारिता केली जाते _____

- अ) उत्पादन क्षमतेचा विस्तार
 ब) नवीन उत्पादन बाजारातील विस्तार
 क) नवीन उत्पादन रेखेतील विविधीकरण
 ड) वरीलपैकी नाही

११. परतावा कालावधी पद्धत _____ करीता अधिक योग्य आहे.

- अ) अल्प कालावधी
 ब) दीर्घ कालावधी
 क) दोन्ही अ व ब
 क) अ अथवा ब नाही

१२. अंतर्गत परतावा दर _____ असल्यास प्रकल्प लाभदायक असतो.

- अ) बाजार व्याजदरापेक्षा अधिक
 ब) बाजार व्याजदरापेक्षा कमी असल्यास
 क) बाजार व्याजदरा बरोबर असल्यास
 ड) वरील सर्व

१. ब. खालील विधाने चुक कि बरोबर ते सांगा. (कोणतेही दहा)

१. सिमांत खर्च बरोबर सिमांत प्राप्ती हि महत्तम नफ्याची आवश्यक अट आहे.
 २. पूर्ण स्पर्धेतील उद्योग संस्थेपेक्षा मक्तेदाराची संतुलित किंमत नेहमी अधिक असते.
 ३. मक्तेदारी उद्योग संस्था किंमत कर्ती असते.
 ४. मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा मागणी वक्र नेहमी उभा असतो.
 ५. अल्पाधिकार बाजारात एकच विक्रेता आसतो.
 ६. कार्टेल संघ वस्तूची किंमत आणि पुरवठा नियंत्रित करतात.
 ७. कंपन्या हस्तांतरणीय किंमितीचा उपयोग कर टाळण्याकरिता करतात.
 ८. पूर्ण खर्च किंमत निर्धारण नफ्याची हमी देते.
 ९. बहुवस्तू किंमत निर्धारण उत्पादन संबंधावर आधारलेली आहे.
 १०. जेव्हा निव्वळ वर्तमान मूल्य धनात्मक असते तेव्हा प्रकल्प निवडला जात नाही.
 ११. परतावा कालावधी पद्धत तात्काळ परतावा करणाऱ्या प्रकल्पांना पसंती देते.
 १२. एखाद्या प्रकल्पामध्ये जर बाजार व्याज दर अंतर्गत परतावा दरापेक्षा अधिक असल्यास अंतर्गत परतावा दर पद्धत असा प्रकल्प नाकारते.

२. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ. पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये विशद करा.
 ब. अल्पकाळात मक्तेदारी बाजारात अवाजवी नफा कमवणाऱ्या उद्योगसंस्थेचा समतील स्पष्ट करा.

किंवा

- क. पूर्ण स्पर्धेतील उद्योगसंस्था आणि उद्योगाचा दीर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा.
 ड. खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

जगातील ९०% पेक्षा अधिक संगणक वापरकर्ते हे विंडोज ऑपरेटिंग सिस्टमचा वापर करतात. नवीन प्रवेशावर प्रतिबंध करून जसे कि भक्कम जाहिरातबाजी आणि सातत्याने नवनवीन सॉफ्टवेअर बाजारात आणून हे केले जाते. विंडोज ऑपरेटिंग सिस्टमला इतर नजीकचे पर्याय उपलब्ध नाहीत.

- वरील उताऱ्यात विशद केलेल्या बाजार रचनेचे नाव सांगा.
- पहिल्या प्रश्नामध्ये तुम्ही ओळखलेल्या बाजाराची वैशिष्ट्ये विशद करा.

३. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ. विक्री खर्च हे आहे मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेचे वैशिष्ट्ये आहे चर्चा करा. ०८

ब. अल्पाधिकारात किंमती का ताठर असतात ते आकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा. ०७

किंवा

क. मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा अल्पदालीन समतोल स्पष्ट करा. ०८

ड. खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा. ०७

मुंबर्ग मध्ये इलेक्ट्रॉनिक बाजारात अल्प विक्रेते आहेत. या प्रबळ अशा स्वरूपाच्या उद्योग संस्था आहेत. उर्वरित विक्रेते आपला निर्णय या विक्रेत्यांनी बाजारात घेतलेल्या निर्णयावर आधारित निर्णय घेतात. याचा परिणाम म्हणून प्रतिस्पर्धामध्ये संघर्ष निर्माण होतो. आणि जी उद्योग संस्था यशस्वी असते ती आपल्या कृतीला प्रतिस्पर्धी कोणती प्रतिक्रिया देईल याचा अंदाज करत असते. बाजाराच्या या विश्लेशानाकरीता याला खेळ सिद्धांत ही संज्ञा वापरली जाऊ शकते.

- पहिल्या उताऱ्यात विशद केलेली बाजार रचना सांगा.
- पहिल्या प्रश्नामध्ये तुम्ही ओळखलेल्या बाजाराची वैशिष्ट्ये विशद करा.

४. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ. मुल्याविभेद कोणत्या स्थितीत शक्य होतो ते विशद करा. ०८

ब. सिमांत खर्च किंमत पद्धत यावर टीप लिहा. ०७

किंवा

क. बहुवस्तू किंमत निर्धारण स्पष्ट करा. ०८

ड. i) पूर्ण खर्च किंमत पद्धतीचे गुण व दोष स्पष्ट करा. ०७

ii) उद्योगसंस्थेने १४% इतके मार्कअप गृहीत धरले आहे. सरासरी बदलता खर्च रु. ६५ आणि सरासरी स्थिर खर्च रु. २५ आहे. तर झीब झॅप झु संस्थेच्या Z वस्तूची पूर्ण खर्च किंमत काढा.

५. अ आणि ब अथवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा

अ. भांडवली अंदाजपत्रक म्हणजे काय? त्याचे महत्व स्पष्ट करा. ०८

ब. निव्वळ वर्तमान मूल्य पद्धत यावर टीप लिहा. ०७

किंवा

क. अंतर्गत परतावा दर पद्धत स्पष्ट करा. ०८

- ड. खालील कोष्टकात चार प्रकल्पांची सुरुवातीची गुंतवणूक आणि वार्षिक रोकड प्रवाह दिला आहे प्रत्येक प्रकल्पाचा परतफेड कालावधी काढा आणि प्रकल्पांना क्रम द्या.

प्रकल्प	सुरुवातीची गुंतवणूक	वार्षिक रोकड प्रवाह
अ	३०,०००	७,५००
ब	२०,०००	४,०००
क	१५,०००	७,५००
ड	१०,०००	१०,०००

६. अ आणि ब किंवा कोणत्याही चार वर टीपा लिहा. ०७
- अ. भिन्न खर्चाच्या स्थितीत पूर्व स्पर्धेतील उद्योगसंस्थेचा अल्पकालीन समतोल स्पष्ट करा. १०
- ब. जाहिरातीच्या भूमिकेवर विवाद करा. १०

किंवा

६. टीपा लिहा (कोणतेही चार) २०
१. मक्तेदारी शक्तीचे स्रोत
  २. अतिरिक्त क्षमता
  ३. मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा आणि पूर्ण स्पर्धा यामधील फरक
  ४. मुल्याविभेदाच्या श्रेणी
  ५. बदली किंमत (हस्तांतरणीय किंमत)
  ६. भांडवली अंदाजपत्रकाचे टप्पे